

Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, Բանասաց՝ Եղիգարյան Ժաննա¹

Ծնվել է Մինգիչաուրում, մինչև 1988թ. ապրել է այնտեղ, ընդունվել է Բաքվի մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզիկայի ֆակուլտետ: Ծնողները ծնվել են Արցախում, մայրը՝ Մադավուզում, հայրը՝ Տոնաշենում (Եղնիկներ): Հայրենական պատերազմից հետո հայրը գնացել է Մինգիչաուր՝ վարորդական դասերի, որը տևել է 2 տարի: Ժաննա Եղիգարյանը տեղափոխվել է Ստեփանակերտի ինստիտուտ,, ավարտելուց հետո աշխատել է Մինգիչաուրում 1978-1988թվականներին: Ամուսնացել է Մինգիչաուրում, ունի 3 տղա, այնտեղ ունեցել է տուն, սակայն 1988 թվականի շարժումից հետ տեղափոխվել է Արցախ, Մատաղիսի՝ Գազիգ Մարտիրոսյանի անվան միջնակարգ դպրոց: Արցախից դուրս է եկել 2023 թվականին, այժմ բնակվում է ՀՀ Աշտարակ քաղաքում: Պատմում է տոհմերի, Աչո պապիի պատմության, Երեք մանկանց աղբյուրի, հարսանիքի ավանդազրույցների, աղջիկ երեխաների պատմության, Կծպծան հեքիաթի մասին:

Տոհմեր²

Մեր տոհմը անվանում էին Դերունց: Մեր պապը Մատաղիսում հենց առաջին եկեղեցու առաջին ուսուցիչն ա եղել: Մեր պապայի անունը Տեր-Հայրապետ ա եղել, իրա ճյուղը մեծ ա, 2 անգամ ամուսնացել ա: Առաջին կնոջից մեր ազգն ա ստեղծվել, 4 որդի ա ունեցել:

Ամուսնու տոհմին անվանում են Չոփունց: Իրենց ազգում մի մարդ ա եղել, էն որ կոկորդում բան ա ժառում, հանել ա, ու իրա պատվին ազգը կոչվել ա Չոփունց, չոփչիներ են եղել:

Էս ամեն ինչի մեջ մի պատմություն կա, մեր նախապապը՝ Տեր-Հայրապետը, ամուսնանում ա էս Չոփչունց ազգի հարսի հետ, որի ամուսինը մահացել ա: Ու իրանց երեխաները բոլորը բժիշկներ են դառնում:

Մըրզանց տոհմ, Ըռստամաց տոհմ -Առուստամի անունից

¹ Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, բանասաց Արցախի Հանրապետության բնակիչ՝ Ժաննա Եղիգարյան:

² Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, բանասաց Արցախի Հանրապետության բնակիչ՝ Ժաննա Եղիգարյան:

Աչո պապի պատմությունը³

Ես որ գնացի Մատաղիս 1988 թ., Էրզրումից մի մարդ կա, գաղթական էր էլի, Մատաղիսում էր ապրում: Էնտեղ մի էրկու կուլակներ կային, էս մարդը դրանց ծառայա գնում: Օրերից մի օր էս մարդը սիրահարվում ա դրանց հարսին, ամուսնանում են, ստեղծում են ընտանիք մեծ գերդաստանով: Աչո պապի էին ասում, որ չէր կարողանում աղջիկ ասի, սաղին աչո էր ասում, տենց անունը մնաց:

Երեք մանկանց աղբյուր

Ասում են Էդտեղ թագավոր ա եղել, տրան երեք աղջիկ ա եղել, թե ինչիցա լինում, էտ երեք աղջիկները իրար հետևից մահանում են: Էս թագավորը երեք աղբյուր ա քաշում, անմիջապես ճամփու վրա, ու էտ անունները տալիս աղբյուրներին՝ Հոփսիմե, Անահիտ և Անթառամ:

Տասու միշտ ասում էր, էտ աղբյուրները իրա աղջիկների համար ա սարքել, դրանից հետո էլ սարքում են բերդ: Աղբյուրներից երկուսը ցածաքել են մեկը մնացել ա:

Հարսանիքի ավանդույթներից⁴

Մաշալաներ էին վառում, լավ լույս էին գցում ու հարսին տանում: Ու էտ ամեն ինչի մեջ կարևորը էն էր, որ էտ ճրագը լավ լուսավորեր:

ԲԱՌԱՐԱՆ

Մաշալա-կրակ, ջահ

Պատմություն աղջիկ երեխաների մասին⁵

³ Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, Բանասաց Արցախի Հանրապետության բնակիչ՝ Ժաննա Եղիզարյան:

⁴ Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, Բանասաց Արցախի Հանրապետության բնակիչ՝ Ժաննա Եղիզարյան:

⁵ Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, Բանասաց Արցախի Հանրապետության բնակիչ՝ Ժաննա Եղիզարյան:

Մեր տատերը չէին սիրում աղջիկ երեխա ունենալ, որովհետև թուրքերը գալիս էին գողանում, տանում: Մի անգամ թոնրում հաց էինք թխում, թոնիրը տնից հեռու էր, հացը թխել ենք, տատս հացը տալիս աս, որ տանենք տուն, էս հորեղբայրս ուզում աս թոնրի բերանը փակի համ էլ մըզ նըհետ խոսում աս:

-Աղջի՛՝ Նվարդ, հեսա կրակը ընցնի (հանգել) քեզ քցելում մեջը, դուռն էլ փակիմ, ասի խի՞՞ էս տենց ասում, ասում աս, որ թուրքերը կյան վեչ կյիւղանան տանեն: Դրանից հետո եմ հասկացել թե ինչու մեր նախնիները չէի սիրում աղջիկ երեխա ունենալ:

ԲԱՌԱՐԱՆ

Կրակը ընցնի-կրակը մարի

Կըծըպըծան (փոքրիկ) հեքիաթ⁶

Ասումքս էս Կծպծանը փոքրիկ աղջիկ աս լինում, էտ Կծպծանը քիննամ աս, ասում աս, էս աստեղ մըծ տանձի կա, էտ տանձի վրա մի մարդ կա, գնամ ասեմ տանձը ուտի, մի քանիսն էլ ինձ համար քցի: Էս Կծպծանը քիննամ աս ասում.

-Ա՛յ տանձ օտոդ(ուտոդ) մեկը կեր էրկուսը քցի, կամ էրկուսը կեր մեկը քցի:

Պատա հետո Կծպծանը ասում աս.

-Էս հի՞նչս քցում:

Ծառի վրայի մարդը ասում աս.

-Կծպծանի համար տանձըմ օտում, տանձը կօտիմ տանձակոթը կտամ:

ԲԱՌԱՐԱՆ

Կըծըպըծան-փոքր

Օտոդ-ուտոդ

⁶ Բանահավաք՝ Նվարդ Վարդանյան, բանասաց Արցախի Հանրապետության բնակիչ՝ Ժաննա Եղիգարյան: